



DE APOTHEKER

DE REFERENTIE VOOR OFFICINA- & ZIEKENHUISAPOTHEKERS

Neem deel aan
onze enquête
over armoede



IN GESPREK

**Anne-Lise
Delwaide** op zoek
naar buitenlandse
voorbeelden van
vaccinatie in de
apotheek

DOSSIER

**Advies van de
apotheeker bij
zwangerschap**

Vaccinatie in de apotheek: lessen uit het buitenland

In 36 landen over de hele wereld, waarvan elf in Europa, mogen apothekers vaccins toedienen. Anne-Lise Delwaide, laatstejaarsstudent farmaceutische wetenschappen in Luik, onderzocht de praktijk in die landen om uit te zoeken in hoeverre ze in België van toepassing kunnen zijn.

DOOR MARTINE VERSONNE FOTO'S THIERRY STRICKAERT

Apothekers worden in ons land geleidelijk actiever betrokken bij de vaccinatiecampagnes. Ze kunnen het griepvaccin voorschrijven en afleveren en sinds kort kunnen ze ook vaccineren tegen covid-19. Wat kan België leren van de ervaringen in het buitenland en wat zou het wettelijk kader voor deze praktijk in ons land kunnen zijn? Dat is het thema van de masterproef van Anne-Lise Delwaide, student in de farmaceutische wetenschappen (specialisatie apotheekmanagement en beroepsperspectieven) aan de Luikse universiteit.

In januari verdedigde ze haar eindwerk getiteld 'Analyse du cadre légal de la vaccination par le pharmacien d'officine à l'étranger et transposabilité au système belge'. Ze haalde de grootste onderscheiding mét felicitaties van de jury en een aanbod om te doctoreren in de farmaceutische wetenschappen aan de ULiège om nieuwe diensten te

onderzoeken die de apothekers in de toekomst zouden kunnen leveren. "Een jaar geleden kon ik me niet inbeelden dat ik zoveel kansen zou krijgen, ook als was ik altijd open van geest wat mijn loopbaanmogelijkheden betreft. Ik ben geïnteresseerd in de apotheek voor het

'Ik heb altijd al de perspectieven van apothekers willen zien en hoe ze het beroep kunnen doen evolueren'

patiëntencontact en de hulp aan de balie, maar er zijn nog zo veel andere mogelijkheden. Tijdens mijn studies had ik ook belangstelling in de industrie en klinische studies. En uiteindelijk ga ik nu iets heel anders doen!"

VIJF PIJLERS

"In het kader van mijn eindwerk onderzocht ik de vaccinatie door apothekers in België vanuit juridisch oogpunt. Ik vind dat een zeer boeiend onderwerp omdat ik altijd al de perspectieven van apothekers heb willen zien en hoe ze het beroep kunnen doen evolueren. Zo kwam ik uit bij het onderwerp van mijn eindwerk."

Ze analyseerde de ervaringen van verscheidene landen die al vaccinatieopdrachten aan apothekers toevertrouwen, met name Frankrijk, Zwitserland, Portugal, Ierland, het Verenigd Koninkrijk en Canada. Het doel was een vergelijkende studie uit te voeren om de juridische haalbaarheid van deze nieuwe dienst in België aan te tonen en een potentieel juridisch kader voor te stellen.

"De voorwaarden waaraan apothekers moeten voldoen om toestemming te krijgen om te vaccineren zijn in de onderzochte landen vrij gelijklopend.



Het gaat om vijf pijlers: de verplichting voor apothekers om een opleiding in de vaccinatie te volgen; de noodzaak van specifieke voorzieningen in de apotheek; de aangifte van hun vaccinatieactiviteit bij de Orde van apothekers of bij de bevoegde autoriteiten; de uitvoering van nauwkeurige procedures betreffende de vaccinatiehandeling; en de ontwikkeling van een systeem voor de traceerbaarheid na de injectie.”

De eerste verplichting is een opleiding in vaccinatie. “In het algemeen zijn de opleidingen in de onderzochte landen vergelijkbaar: er is altijd een theoretisch gedeelte (immunisatie, vaccins, contra-indicaties, enz.) en een praktisch gedeelte waar de apothekers leren over de vaccinatie zelf, vóór, tijdens en na de toediening, met de nadruk op de behandeling van bijwerkingen, zelfs zeldzame neveneffecten zoals een anafylactische shock.”

Daarnaast moet de apotheek over een specifieke inrichting beschikken. “In alle onderzochte landen is er een gesloten, vertrouwelijke ruimte, die alle nodige apparatuur moet bevatten. In ons land voorziet het KB van 2009 betreffende de instructies voor apothekers in een vertrouwelijke ruimte, maar die is niet noodzakelijk afgesloten en niet specifiek aangepast aan vaccinatie. Dat kan een hinderpaal zijn en in ieder geval moet er in België een aanpassing worden doorgevoerd.”

“In alle onderzochte landen is er een gedetailleerde handleiding voor alle procedures. In België werden al een aantal documenten verspreid, zoals de SOP's (Standard Operating Procedures), die vrij veel lijken op die die ik in het buitenland heb geraadpleegd. En ze hebben allemaal een traceerbaarheidssysteem, waardoor zowel de interprofessionele communicatie als de

tracing van vaccins wordt gewaarborgd.”

Het wettelijk kader bepaalt welk soort vaccins apothekers mogen toedienen en voor welke doelgroepen.

“Er zijn twee tendensen: Frankrijk en Zwitserland, die vaccineren vanaf de leeftijd van 16-18 jaar, en de vier andere landen, die vaccineren vanaf de kinderjaren. Zij staan allemaal vaccinatie tegen covid-19 en influenza toe, en sommige ook andere (vaccinatie van reizigers, vaccins tegen hepatitis A en B, pneumokokken, meningokokken, papillomavirus, enz.). In ons land is de vaccinatie van kinderen, gezien de goede vaccinatiegraad, geen prioriteit in de apotheek en worden, naar het voorbeeld van wat in het buitenland gebeurt, mensen met een voorgeschiedenis van anafylactische shock of allergie of met contra-indicaties voor vaccinatie, doorverwezen naar de arts.

Wat de soorten vaccins betreft die de apotheker kan toedienen, zou in België bij voorrang het griepvaccin kunnen worden toegelaten. En waarom zouden we in de toekomst, afhankelijk van de geconstateerde achterstand in vaccinatiegraad ten opzichte van de internationale aanbevelingen, geen HPV-vaccins toedienen? Apothekers hebben een bijzonder contact met jonge meisjes, vooral omdat we spontaan noodanticonceptie mogen afleveren. Dat zou hand in hand kunnen gaan met dit advies. En waarom geen booster doses voor tetanus bij volwassenen en pneumokokken..."

VACCINATIETRAINING

"Uit mijn onderzoek blijkt dat ons gezondheidszorgsysteem deze nieuwe taak – vaccineren – gemakkelijk kan implementeren bij de apotheker. De vijf basisvereisten die de verschillende onderzochte landen gemeen hebben, zijn inderdaad gemakkelijk naar ons land over te brengen. Specifieke postuniversitaire opleidingen over vaccinatie werden al opgestart door de wetenschappelijke verenigingen, en ook de universiteiten kunnen de opleiding integreren, niet alleen de theorie maar ook de praktijk."

Door haar onderzoek nam Anne-Lise Delwaide deel aan het ontwerp van de vaccinatietraining voor studenten Master 2, in samenwerking met prof. Geneviève Philippe en het medisch simulatiecentrum van het CHU van Luik. Na het theoretische gedeelte via e-learning te hebben gevolgd, zullen de studenten deelnemen aan vijf praktische workshops in de loop van de maand mei. In de didactische apotheek zullen zij zich vertrouwd kunnen maken met de vaccinatieprocedure op een simulator (een nepam); in het simulatiecentrum zal er een workshop zijn over vagale malaise met een gesimuleerde patiënt (een acteur); een workshop over anafylactische shock met een high-fidelity gesimuleerde patiënt, en een workshop over cardiopulmonale reanimatie. "Alles onder toezicht van een arts of verpleegkundige: dat is een verplichting in het wetsvoorstel, wat meteen ook een betere interdisciplinaire samenwerking mogelijk maakt."

HINDERPALEN?

"Het grootste obstakel in ons land zou kunnen zijn dat er onvoldoende apotheken geschikt zijn voor vaccinatie, of het nu gaat om het aantal personeelsleden dat in de apotheek aanwezig is, de aanwezigheid van een vertrouwelijke gesloten ruimte, of de opleiding in de vaccinatie. Om de toegang van de bevolking tot vaccinatie te vergroten, is het noodzakelijk dat genoeg apotheken deze procedure aanbieden", stelt Anne-Lise Delwaide voorop in haar proefschrift.

'De mogelijkheid om zich in een apotheek te laten vaccineren is goed nieuws voor de volksgezondheid'

"Een tweede probleem betreft de vaccinatie tegen covid – de zes doses die uit een flacon moeten worden bereid, blijven slechts gedurende zes uur bruikbaar. Dat vereist een specifiek systeem van afspraken. Bij andere vaccinaties, zoals bijvoorbeeld griepvaccins, doet dat probleem zich niet voor. Daarnaast kan er tegenkanting komen van de huisartsen. "De Koninklijke Academie voor Geneeskunde bracht een positief advies uit in 2019 voor griepvaccinatie en in 2021 voor covid-vaccinatie. De vrees van sommige huisartsen zou kunnen worden weggenomen door de recente wet die voorziet in een opleiding in het beheer van bijwerkingen."

Voor Anne-Lise Delwaide is de mogelijkheid om zich in een apotheek te laten vaccineren goed nieuws voor de volksgezondheid. "Dat moet het mogelijk maken de toegankelijkheidsproblemen tegen te gaan en komaf te maken met de drie verplaatsingen die nodig zijn om zich te laten vaccineren (voorschrift van de arts, het vaccin halen in de apotheek en terug naar de arts voor de injectie, met het risico dat de koudketen wordt verbroken), en patiënten te informeren die twijfelen om zich te laten vaccineren... Bovendien zou het in de apotheek niet de bedoeling

zijn om altijd op afspraak te vaccineren, waardoor men zich kan aanpassen aan ieders agenda en de toegang tot vaccinatie vergroot."

ALLEEN VOORDELEN

Ten slotte zijn er tal van voordelen verbonden aan het toevertrouwen van vaccinatieprocedures aan apothekers. "Dat zou de vaccinatiegraad kunnen verhogen, die in België zoals geweten voor bepaalde ziekten onder de internationale aanbevelingen ligt. Het zou ook kunnen helpen om de overbelasting van de gezondheidszorg tegen te gaan, met name in bepaalde perioden, zoals voor griepvaccinaties, die in een korte periode worden gegeven (oktober tot maart), of als we booster doses tegen covid moeten toevoegen aan de griep. Bovendien zou met vaccinatie in de apotheek een breder publiek kunnen worden bereikt, bijvoorbeeld ook mensen die geen vaste huisarts hebben; in Brussel gaat het om 30 tot 50% van de bevolking. De vaccinatie door de apotheker zou werkelijk worden uitgevoerd met het oog op co-disciplinariteit, en niet om inbreuk te doen op het werk van andere professionals in de zorg."

Anne-Lise Delwaide, die nu gaat doctoreren, ziet heel wat nieuwe diensten die de apothekers kunnen leveren: therapeutische educatie – bijvoorbeeld de bevolking trainen in het juiste gebruik van geneesmiddelen, naar het voorbeeld van de begeleidingsgesprekken voor chronische astmapatiënten over het goed gebruik van geneesmiddelen (GGG) –; dieetadvies geven aan diabetespatiënten, in samenwerking met een diëtiste; of waarom geen advies over seksueel overdraagbare aandoeningen, in samenwerking met een gynaecoloog? 📍